

Onderzoek Bosvoorlichting afgerond: plannen voor de toekomst DOOR DE BOMEN HET BOS ZIEN

J. Brenninkmeyer, R. Buiting & N. Moll

Wat moet ik doen om mijn bos zo mooi te houden als het nu is? Hoe kan ik het beste mijn bos overdragen aan mijn zoon? Waar moet ik beginnen als ik een beheersplan wil maken? Verhoog ik de opbrengst uit mijn bos door bomen op te snoeien? En welk plantsoen moet ik eigenlijk gebruiken bij de aanleg van een nieuw stuk bos?

Dit zijn voorbeelden van vragen die bouseigenaren stelden tijdens de verkenning naar het functioneren van het kennisnetwerk in de bosbouwsector. Deze verkenning is de afgelopen twee jaar uitgevoerd in opdracht van het ministerie van LNV en staat bekend als het project 'Bosvoorlichting'. Dit artikel geeft niet alleen een korte samenvatting van de resultaten van de verkenning, maar beschrijft ook oplossingen voor de gevonden knelpunten.

Project Bosvoorlichting

Aanleiding voor de start van project Bosvoorlichting was de beëindiging van de voorlichtingstaak in de bossector van de rijksoverheid begin jaren '90. Hierdoor ontstond een gat in de informatievoorziening voor eigenaren en beheerders. Dit gat is in de loop der tijd door verschillende instanties gedeeltelijk opgevuld. Iedere instantie richt zich daarbij echter op een specifiek voorlichtingsaspect, waardoor bouseigenaren en beheerders vaak niet weten waar zij met vragen over beheer van hun terreinen kunnen aankloppen. Het doel van het project is dan ook de huidige situatie van het boskennisnetwerk te analyseren en aanbevelingen voor verbeteringen te formuleren.

Het project

In 1998, het eerste jaar van het project, zijn de bouseigenaren in Nederland ingedeeld in doelgroepen op basis van hun manier van kennis vergaren, ook wel zoek- en leergedrag genoemd. De doelgroepen zijn overheden, agrariërs met bestaand bos, particuliere bouseigenaren en bouseigenaren met nieuw bos. Per doelgroep is gekeken welke ondersteuning ze zeggen nodig te hebben bij het uitvoeren van het bosbeheer. Alle doelgroepen blijken vooral behoefte te heb-

ben aan een overzichtelijke informatievoorziening. Daarnaast vragen ze om ondersteuning die speciaal voor hen is ontwikkeld, een doelgroepgericht aanbod.

In het tweede jaar van het project (1999) is het aanbod van ondersteuning door instanties op het gebied van onderzoek, onderwijs, kennisoverdracht, advisering en dergelijke geïnventariseerd. Zo is duidelijk geworden wat er op dit moment aan kennis en vormen van kennisoverdracht aanwezig is bij de verschillende instanties.

De verkenning van de vraag- en aanbodzijde is uitgevoerd door interviews af te nemen bij verschillende instanties en belangenorganisaties. Zo hebben gemeenten, particuliere eigenaren, agrariërs met bestaand en nieuw bos, Bosgroepen, Bosschap, regiodirecties van LNV, Federatie Particulier Grondbezit, eigenaren van nieuw bos, adviesbureaus, onderzoeks- en onderwijsinstellingen en IKC Natuurbeheer een bijdrage geleverd. Ook zijn twee workshops georganiseerd waarin resultaten en oplossingsrichtingen met de sector zijn besproken en verder uitgewerkt.

Aanbevelingen

De belangrijkste conclusie is dat het bosnetwerk geen duidelijke structuur heeft. Voor eigenaren en beheerders is daardoor in veel gevallen niet duidelijk wie welke ondersteuning kan leveren. Hierdoor komt niet alle beschikbare kennis en informatie bij de eigenaren en beheerders terecht. De belangrijkste aanbeveling is dan ook het bosnetwerk overzichtelijker te organiseren. Een tweede punt is dat de ondersteuning doelgroepgericht moet worden aangeboden. Dus niet alleen per thema een cursus ontwikkelen, maar ook speciaal voor een doelgroep, bijvoorbeeld een hoogdunningscursus gericht op particuliere eigenaren.

Verder moet het netwerk vraaggestuurd

Begin jaren negentig viel de bosvoorlichting weg. De sector zal deels zelf met initiatieven moeten komen om dit gat op te vullen. Eigenaren en beheerders zullen dus voor de voorlichting moeten gaan betalen. Foto: Gerard Grimberg.

Veel bouseigenaren zitten met vragen over het beheer van hun bos, anderen zien nog steeds door de bomen het bos.

zijn. Dat betekent dat eigenaren en beheerders zelf moeten kunnen bepalen welke ondersteuning er moet worden ontwikkeld. Het 'in de markt zetten' van voorlichtingsproducten door aanbieders behoort dan tot het verleden. Begin jaren negentig viel de bosvoorlichting weg. Daaruit blijkt dat de overheid dit niet meer tot haar taken rekent. Het is niet reëel te verwachten dat de overheid nieuwe initiatieven op dat vlak volledig zal financieren. Dat zal deels vanuit de sector zelf moeten komen en eigenaren en beheerders zullen dus voor de voorlichting moeten gaan betalen.

Ook de toegankelijkheid van het bosnetwerk moet worden verbeterd. Vragers moeten weten waar ze terecht kunnen. Van grote betekenis daarbij is het creëren van een centraal punt, bijvoorbeeld in de vorm van een telefoon of een steunpunt. Ook vragers uit andere sectoren, bijvoorbeeld ex-agrariërs, moeten eenvoudig hun weg kunnen vinden in het bosnetwerk. Dit betekent dat er een goed georganiseerde uitwisseling van informatie tussen het 'landbouwnetwerk' en het 'bosnetwerk' nodig is. Een ander belangrijk punt is het stimuleren van de innovatiekracht. Innovatiekracht is het vermogen om

zelfstandig vernieuwing tot stand te brengen. Deze vernieuwingen zorgen ervoor dat het netwerk up-to-date blijft en de sector nieuwe kansen creëert. Maar de belangrijkste aanbeveling is misschien wel dat eigenaren en beheerders meer zelf op zoek moeten gaan naar informatie. Ze zullen dus zelf daarvoor zoek- en leergedrag moeten (gaan) ontwikkelen.

Wat merkt u als eigenaar of beheerder van project Bosvoorlichting?

Bovenstaande aanbevelingen krijgen de komende drie jaar vorm in verschillende deelprojecten. Deze deelprojecten staan niet los van elkaar, samen zorgen ze ervoor dat eigenaren en beheerders op den duur snel, begrijpelijk en tegen lage kosten antwoorden kunnen vinden op al hun bosvragen.

Om dit te realiseren wordt in eerste instantie de netwerkstructuur onder de loep genomen. Aan de aanbieders van kennis zal worden gevraagd voor welk deel van de ondersteuning zij zich verantwoordelijk (willen) voelen. Hun taak binnen het bosnetwerk wordt op deze wijze duidelijk. Aan de instanties zal worden gevraagd om die naar buiten uit te dragen. Als eigenaar weet je dan waar je met een bepaalde vraag terecht kunt. Deze structuur van kennisaanbod vormt de basis van het nieuwe boskennisnetwerk.

Het eerste concrete product daarvan is een Bosnetwerkgids op Internet. Het is de bedoeling dat eigenaren en beheerders op een (nog te ontwikkelen) website hun vraag kunnen intypen. Ze worden dan verwezen naar de juiste instantie. Deze instantie is dan in staat die vraag correct te beantwoorden. Het hoeft echter niet persé via Internet. Eigenaren kunnen hun vraag ook stellen aan de Bosteleefoon. De Bosteleefoon is te zien als dé centrale ingang in het bosnetwerk. Weet je als eigenaar of beheerder niet welke instantie jouw vraag het beste kan beantwoorden, bel dan gewoon de Bosteleefoon. De Bosteleefoon hoort de vraag aan, stelt eventueel aanvullende vragen om het probleem duidelijk te krijgen en zoekt de meest geëigende instantie voor het beantwoorden. De Bosteleefoon krijgt

Foto: Juul van der Jagt

dus vooral een verwijfsfunctie en kan eenvoudige vragen zelf beantwoorden. Voor de meeste eigenaren en beheerders is beheren het realiseren van doelen. En eigenlijk hoort daar dan ook een planmatige aanpak bij. Maar hoe pak je dat in het prille begin aan? Vooral de eerste stap is vaak moeilijk. Binnen een deelproject wordt in de komende jaren een methode ontwikkeld om op een eenvoudige manier te starten met planmatig beheer. De methode is ervoor bedoeld dat eigenaren hem zelfstandig gaan toepassen en wordt vanzelfsprekend doelgroepgericht opgezet. In verschillende pilotprojecten per doelgroep wordt de bruikbaarheid van de methode in de praktijk getoetst en vervolgens geëvalueerd.

Op dit moment worden initiatieven ontplooid om ideeën uit te werken tot bruikbare innovaties. Het ligt in de bedoeling een aantal van deze initiatieven procesmatig te ondersteunen. Denk bijvoorbeeld aan het verzilveren van nog niet betaalde maatschappelijke functies, waardoor meer financiële speelruimte wordt gecreëerd op landgoederen.

Om de inbreng van bossector te vergroten, maakt de Unie van Bosgroepen vanaf 2000 deel uit van de projectgroep. De Unie is belast met het oprichten van de Bostelefoon en het deelproject planmatig beheer. DLV werkt aan de netwerk-gids op Internet

Resultaten

Eind 2002 is er voor eigenaren en beheerders een duidelijke netwerkstructuur aanwezig. Iedereen weet waar hij of zij met welke vragen terecht kan. Ook kan de digitale Bosnetwerk-gids en de Bostelefoon worden geraadpleegd. Daarnaast is er per doelgroep een duidelijke handleiding ontwikkeld voor het zelfstandig starten met planmatig beheer. Deze handleiding kan van internet worden gehaald of worden opgevraagd bij de Bostelefoon. Daarnaast worden een aantal innovatiegroepen ondersteund en is over de gerealiseerde innovaties gecommuniceerd met de sector.

De hiervoor beschreven situatie is het eindplaatje dat na afronding van het project is gerealiseerd wanneer alles volgens plan verloopt. Onderdelen daarvan komen echter al eerder tot stand en zullen eerder al operationeel zijn. De projectgroep zal regelmatig verslag doen van de voortgang en resultaten van het project. Zodoende blijven zoveel mogelijk eigenaren en beheerders op de hoogte en bij de nieuwe ontwikkelingen betrokken.

J. Brenninkmeyer werkt bij de DLV Adviesgroep nv, R. Buiting en N. Moll werken bij Buiting Bosontwikkeling.

Meer informatie over dit project kunt u vinden in het Eindverslag fase 2 'Door de bomen het bos zien'. Het rapport (80 pagina's) is voor € 10,- in te bestellen bij James Brenninkmeyer of Ellen van den Berg, DLV Groen en Natuurbeheer, tel.0321-388888, fax 0321-338344 of e-mail: j.c.m.brenninkmeyer@dlv.agro.nl.